

ЗАХІДНА

УДК 336.14:332

ПАЛИВОДА

Оксана Романівна
oksana.zaxidina@gmail.comВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ, ЯК ОСНОВНА
УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУОлена Ярославівна
olena_shlihta@ukr.netк.е.н., доцент, ЛНУ ім. І.
ФранкаDEFINITION OF FINANCIAL STABILITY
LOCAL BUDGETS, AS A BASIC CONDITION
FOR SOCIAL AND ECONOMIC
DEVELOPMENT OF REGIONSстудент-магістр, ЛНУ ім. І.
Франка

У статті розкрито поняття фінансової стійкості місцевого бюджету. На основі аналізу наукових підходів здійснено оцінку фінансової стійкості місцевого бюджету з використанням матриці параметрів запропонованої О. Круком та виявлено фактори зміни його фінансової стійкості, які необхідно враховувати при коректуванні бюджетної політики.

В статье раскрыто понятие финансовой устойчивости местного бюджета. На основе анализа научных подходов осуществлена оценка финансовой устойчивости местного бюджета с использованием матрицы параметров предложенной О. Круком и выявлены факторы изменения его финансовой устойчивости, которые необходимо учитывать при корректировке бюджетной политики.

The article deals with the concept of financial stability of the local budget. Based on the analysis of scientific approaches to the estimation of financial stability of the local budget parameters using a matrix proposed by Alexander Kruk and factors identified changes in its financial stability, which should be considered when adjusting fiscal policy.

Ключові слова: місцеві бюджети, фінансова стійкість, бюджетна ефективність, коефіцієнти фінансової стійкості

Ключевые слова: местные бюджеты, финансовая устойчивость, бюджетная эффективность, коэффициенты финансовой устойчивости

Key words: local budgets, financial stability, budgetary efficiency, coefficients of financial stability

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку економічних відносин, значно посилюється роль фінансів місцевого самоврядування. Необхідна фінансова забезпеченість регіону, залежить від ефективності механізму його фінансового забезпечення, формування якого повинно здійснюватися комплексно, із врахуванням всіх економічних та фінансових аспектів розвитку регіону.

Фінансову стійкість місцевого бюджету визначають, як такий стан доходів і видатків бюджету, що забезпечують органам місцевого самоврядування можливість повного, своєчасного і незалежного від інших бюджетних рівнів виконання своїх зобов'язань. Стійкий фінансовий стан свідчить про здатність місцевого бюджету задовольняти потреби населення та при цьому досягати соціально-економічного розвитку.

Дослідженню фінансової стійкості та стану рівноваги місцевих бюджетів присвячено велику кількість праць науковців та вчених, серед яких: Поляк Г.Б., Коритько Т.Ю., Сукач О., Воробйов Ю.М., Лисяк Л.В., Щербаківа В.І., Західна О.Р.. Але не зважаючи на те, що науковій літературі все більше приділяється увага даній проблемі, детальнішого дослідження потребують питання щодо кількісної оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів.

МЕТА РОБОТИ

Здійснити кількісну оцінку фінансового стану місцевого бюджету на основі розрахунку бюджетних коефіцієнтів фінансової стійкості на прикладі бюджету міста Львова.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, та звітність про виконання місцевого бюджету. При проведенні дослідження використано методи аналізу і синтезу, спостереження, порівняння та методу табличного подання.

РЕЗУЛЬТАТИ

В науковій літературі існують різні підходи до аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів з використанням великої кількості показників.

Розглядаючи фінансову стійкість регіону Б. Карпінський та О. Герасименко трактують її як здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам та забезпечувати розвиток у довготривалій перспективі. Вказують на те, що «кожна фінансова система є максимально стійкою за умови дотримання рівноваги між зовнішніми та внутрішніми факторами впливу, що може також зумовлювати її динамічний розвиток» [1].

І. Камінська розглядає фінансову стійкість місцевих бюджетів поряд зі стійкістю суб'єктів господарювання, кредитно-банківських установ, позабюджетних фондів, населення та інвестиційною стійкістю як невід'ємну складову фінансової стійкості регіону [2].

Згідно до поглядів українського науковця Н. Старостенко, фінансова стійкість бюджету міста — це здатність органів місцевого самоврядування акумулювати обсяг доходів, достатній для покриття їх видатків і забезпечення збалансованості бюджету протягом бюджетного року [3].

Фінансова забезпеченість регіону відображає здатність органів місцевої влади виконувати поставлені завдання та цілі. Тому потрібно трактувати фінансову стійкість, як поєднання потреба регіону з його реальними можливостями. Основними показниками при цьому будуть доходи місцевого бюджету (власні та закріплені) та видатки бюджету.

Розрахунок показників ефективності механізму фінансового забезпечення місцевого бюджету здійснюється на базі системного аналізу та з використанням існуючих основоположних методологічних підходів до даної проблематики, конкретних пропозицій щодо відповідних практичних механізмів.

Цікавий підхід був сформульований Г.Б. Поляком який складається з двох етапів:

1) визначення стану місцевого бюджету шляхом оцінки достатності доходів для покриття мінімально необхідних видатків;

2) розрахунок бюджетних коефіцієнтів, що характеризують різні сторони фінансового стану місцевих бюджетів: співвідношення регульованих та власних доходів, коефіцієнт автономії, забезпеченості власними доходами, бюджетного покриття, заборгованості, результативності та забезпеченості населення [4].

Фінансова стійкість місцевого бюджету перебуває у чотирьох станах :

1) Абсолютно стійкий

$$P_m < (D_{вл} + D_{рег}), \quad (1)$$

де P_m – мінімальні витрати бюджету, грн.;

$D_{вл}$ – власні доходи бюджету, грн.;

$D_{рег}$ – регулюючі доходи бюджету, грн.

2) Нормальний

$$P_m = (D_{вл} + D_{рег}). \quad (2)$$

3) Нестійкий

$$P_m > (D_{вл} + D_{рег} - 3), \quad (3)$$

де 3 – бюджетна заборгованість;

4) Кризовий

$$P_m > (D_{вл} + D_{рег}). \quad (4)$$

У зв'язку з відмінностями українського бюджетного законодавства в оригінальному вигляді цей метод використати неможливо [4].

Н. Старостенко, пропонує здійснювати оцінку фінансової стійкості місцевого бюджету за методикою фінансового аналізу підприємства, скоригованою на специфіку формування бюджетного кошторису. Для оцінки формування прибутків місцевого бюджету слід використовувати інтегральний коефіцієнт фінансової стійкості місцевого бюджету, який

ґрунтується на коефіцієнтах фінансової стійкості з урахуванням значущості (ваги) кожного з них [3]:

$$K_{inf} = \sum_{i=1}^n K_i * V_i, \quad (5)$$

Де, K_{inf} - інтегральний коефіцієнт фінансової стійкості місцевого бюджету;

K_i - коефіцієнт фінансової стійкості;

V_i - вага і-того коефіцієнта

i – кількість коефіцієнтів ($i = 1, 2, \dots, n$).

Пропозиція Н. Старостенко з приводу визначення інтегрального коефіцієнта фінансової стійкості є актуальною. Однак за умови проведення комплексного аналізу фінансової стійкості бюджету територіальної громади, розрахунку одного інтегрального коефіцієнта буде замало. Вітчизняні науковці Т. Дороніна й В. Гришин доповнюють показники оцінки фінансового стану територій коефіцієнтами (передусім, співвідношення податкових і неподаткових надходжень, прибутків і видатків бюджету), а також показників обсягу доходів місцевого бюджету в розрахунку на душу населення [5].

Оцінка фінансової стійкості регіону потребує використання системи показників, які найбільш повно характеризуватимуть фінансову забезпеченість регіону на всіх рівнях. Вона передбачає розгляд статистичних даних, що стосуються кількісного і якісного оцінювання структури фінансових ресурсів регіону.

Пропонуємо визначення фінансової стійкості місцевого бюджету за О. Круком.

При здійсненні такого аналізу необхідно визначити ряд показників:

1) Показники фінансової автономії бюджету:

- Коефіцієнт концентрації власних доходів : співвідношення власних доходів бюджету до загальних доходів бюджету;

- Коефіцієнт концентрації власних та закріплених доходів: співвідношення власних та закріплених доходів бюджету до загальних доходів;

- Коефіцієнт дотаційної залежності місцевого бюджету (концентрації фінансової допомоги): Відношення офіційних трансфертів до загальних доходів бюджету

2) Показники бюджетної ефективності:

- Коефіцієнт автономії: співвідношення доходів місцевих бюджетів до видатків;

3) Показники фінансової достатності:

- Коефіцієнт бюджетного покриття: Співвідношення загальних доходів бюджету (без офіційних трансфертів) та загальних видатків бюджету (без дотацій вирівнювання).

Згідно з методом О. Крука необхідно використати матрицю параметрів, значення якої дорівнюють нулю або одиниці в залежності від виконання заданих умов відповідності бюджетних коефіцієнтів критичним значенням. При цьому певний набір отриманих оцінок надає можливість ідентифікувати тип фінансової стійкості бюджету (табл. 1), виходячи з відповідності коефіцієнтів нормативним значенням. При цьому застосовується бінарний підхід, при якому

відповідність показника нормативному значенню позначається 1, а не відповідність – 0 [6].

Аналіз фінансової стійкості бюджету міста Львова упродовж у 2013 році відповідно до типів фінансової стійкості характеризувався, як «нормальний».

У 2014 році ситуація погіршилась, бюджет визначено, як нестійкий, дотаційний. У 2015 році показник бюджетного покриття та коефіцієнт автономії були значно покращені і це дозволило визначити фінансову стійкість бюджету міста Львова, як нормальну. З 2015 року розпочалась реформа децентралізації місцевих бюджетів, за рахунок цього показники покращились. За аналізований період простежується негативна тенденція у власних доходах місцевих бюджетів, бюджет є фінансово

залежний. Особливо помітне зниження коефіцієнта власних та закріплених доходів, власні доходи у співвідношення впродовж 2013-2015 рр. зменшувалися [7,8].

Для досягнення абсолютно стійкого фінансового стану місцевого бюджету необхідно розширити можливості органів місцевого самоврядування стосовно місцевого оподаткування, підвищити самостійність місцевих бюджетів у прийнятті відповідних рішень; розробити напрям підвищення власних фінансових ресурсів місцевих бюджетів та їх ефективне використання; підвищити інвестиційну привабливість регіону.

Таблиця 1

Матриця типів фінансової стійкості бюджету за О. Крук [4]

Значення тримірного показника			Тип фінансової стійкості	Характеристика
Sx	Sy	Sz		
1	1	1	абсолютна	Абсолютно стійкий місцевий бюджет, який практично не вимагає додаткових вкладень з вищестоящого бюджету (виключення може становити фінансування виконання делегованих повноважень). Має достатній обсяг власних доходних джерел для покриття видаткових зобов'язань. Територія стабільно розвивається, фінансово незалежна, соціально стабільна.
0	1	1	Нормальна	Місцевий бюджет має певні проблеми з фінансуванням видатків за рахунок власних доходів, виникає потреба у залученні додаткових ресурсів, які перераховуються на довготривалій основі, що у майбутньому дозволить стабілізувати його становище та динамічно розвиватися. У свою чергу це призведе до зниження потреби у фінансовій допомозі від бюджетів вищого рівня.
1	0	1		
1	1	0		
1	0	1	нестійка	Місцевий бюджет має певні проблеми з фінансуванням видатків за рахунок власних доходів, виникає потреба у залученні додаткових ресурсів, які перераховуються на довготривалій основі, що у майбутньому дозволить стабілізувати його становище та динамічно розвиватися. У свою чергу це призведе до зниження потреби у фінансовій допомозі від бюджетів вищого рівня.
1	1	0		
1	0	0	нестійка	Дотаційний місцевий бюджет, який потребує коригування програми соціально-економічного розвитку. Вимагає значної допомоги з державного бюджету та контролю за динамікою основних соціально-економічних показників розвитку регіону з метою своєчасного реагування.
0	1	0		
0	0	1		
0	0	0	кризова	Депресивний бюджет зі стагнуючим станом економіки; характеризується застоєм виробництва протягом тривалого періоду. Супроводжується збільшенням чисельності безробітних, зниженням зарплати і рівня життя населення. Потребує активної фінансової допомоги з державного бюджету. Необхідна розробка стратегії, програми економічного і соціального розвитку.

Визначення фінансової стійкості місцевого бюджету м. Львова згідно метода О. Крука подані у табл. 2.

Аналіз фінансової стійкості місцевого бюджету міста Львова

[розроблено авторами]

Назва показника	Порогове значення параметра у матриці		2013	Значення параметру у матриці	2014	Значення параметру у матриці	2015	Значення параметру у матриці
	1	0						
Показники фінансової автономії бюджету, х								
Коефіцієнт концентрації власних доходів	≥0,6	<0,6	0,05	0	0,1	0	0,2	0
Коефіцієнт концентрації власних та закріплених	≥0,8	<0,8	0,7	0	0,6	0	0,5	0
Коефіцієнт концентрації фінансової допомоги	≤0,2	>0,2	0,3	0	0,4	0	0,5	0
Тривимірний показник, X	-	-	-	0	-	0	-	0
Показники бюджетної ефективності, у								
Коефіцієнт автономії	≥0,5	<0,5	1,0	1	1,0068 60125	1	1	1
Тривимірний показник, У	-	-	1	1	-	1	-	1
Показники фінансової достатності, z								
Коефіцієнт бюджетного покриття	≥1,0	<1,0	1,0	1	0,6396 34832	0	1	1
Тривимірний показник, Z	-	-	-	1	0	0	0	1

ВИСНОВКИ

Отже, фінансова стійкість регіону є таким станом доходів і видатків місцевих бюджетів, який забезпечує виконання органами державної влади, покладених на них обов'язків.

Для забезпечення формування інформації щодо результативності фінансової діяльності місцевих органів влади необхідно використовувати комплексний аналіз фінансової стійкості місцевих бюджетів, який надає уявлення щодо збалансованості їх загальних доходів і видатків, незалежності від державного бюджету та ефективності бюджетної політики.

Запропонована оцінка місцевого бюджету дає можливість проведення динамічних порівнянь фінансової стійкості, визначення втрачених можливостей використання фінансових ресурсів з метою підвищення самостійності регіону, виявлення факторів впливу на фінансовий стан бюджету, ефективного і якісного управління місцевим бюджетом.

Список використаних джерел

1. Карпінський Б.А. Формування збалансованості фінансових показників / Б.А. Карпінський,

О.В. Герасименко // Фінанси України. 2004. – № 10. – С. 50-56.

2. Камінська І.М. Діагностика фінансової стійкості регіонів України / І.М. Камінська // Збірник праць Луцького національного технічного університету: Економічні науки. – 2008. – Випуск 5(20). – С. 168-182 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2008_5_1/zbirnuk_O_FN_5_%D0.

3. Старостенко Н. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості бюджету міста / Н. Старостенко // Економіка України. – 2005. – №9. – С. 39-47.

4. Щербакова В.І. Проблеми оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс] / В.І. Щербакова, Г.М. Манеров // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – №2. – С. 94 – 99. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evd/2011_2/15.pdf

5. Поляк Г.Б. Территориальные финансы: [учеб. пособие] / Г.Б. Поляк. – М.: Вузовский учебник, 2006. – 479 с.

6. Крук О.М. Аналіз фінансової стійкості місцевого бюджету // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2011. – №2. – С. 193-197.

7. Звіт про виконання видаткової частини міського бюджету м. Львова за 2013,2014,2015рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://city-adm.lviv.ua/lmr/docs>

8. Звіт про виконання бюджету міста Львова за 2013-2015рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://city-adm.lviv.ua/lmr/docs>.